GENERALINIO ADVOKATO
GERARD HOGAN IŠVADA,
pateikta 2020 m. lapkričio 12 d.[1]

Byla C-729/19

TKF
prieš
Department of Justice for Northern Ireland

(*Court of Appeal in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas) (Jungtinė Karalystė) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose – Sprendimų pripažinimas ir vykdymas ir bendradarbiavimas išlaikymo prievolių bylose – Reglamentas (EB) Nr. 4/2009 – 75 straipsnis – Taikymo sritis laiko atžvilgiu – Galimybė užregistruoti ir vykdyti teismo sprendimus, priimtus prieš kilmės valstybei įstojant į Europos Sąjungą“

I. Įvadas

1. Kokiomis aplinkybėmis (jeigu tokių yra) sprendimas dėl išlaikymo, kurį nacionalinis teismas priėmė anksčiau nei ta šalis įstojo į Europos Sąjungą, gali būti pripažįstamas pagal 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje[2] nuostatas? Tai yra esminis klausimas, kurį šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą kelia *Court of Appeal in Northern Ireland* (Šiaurės Airijos apeliacinis teismas, Jungtinė Karalystė).

2. Todėl šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su sprendimų bylose dėl išlaikymo prievolių, priimtų Lenkijoje iki jos įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m. gegužės 1 d. ir iki Reglamento Nr. 4/2009 taikymo pradžios dienos, t. y. 2011 m. birželio 18 d., pripažinimu ir vykdymu Jungtinėje Karalystėje. Prieš pradedant nagrinėti faktines aplinkybes, kuriomis buvo pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, pirmiausia būtina išdėstyti susijusias teisines nuostatas.

1 Originalo kalba: anglų.

2 OL L 7, 2009, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 131, 2011, p. 26, ir OL L 8, 2013, p. 19.

II. Teisinės aplinkybės

A. ES teisė

1. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 44/2001

3. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo [3] 66 straipsnyje nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas tik byloms, kurios iškeliamos, ir dokumentams, kurie formaliai parengiami arba užregistruojami kaip autentiški dokumentai po šio reglamento įsigaliojimo.

2. Tačiau jeigu bylos kilmės valstybėje narėje buvo iškeltos prieš šio reglamento įsigaliojimą, po jo įsigaliojimo datos priimti teismo sprendimai pripažįstami ir vykdomi pagal III skyrių:

a) jeigu bylos kilmės valstybėje narėje buvo iškeltos po [1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32, toliau – Briuselio konvencija)] arba Lugano konvencijos [dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 319, 1988, p. 9, toliau – Lugano konvencija)] įsigaliojimo kilmės valstybėje narėje ir valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi;

b) visais kitais atvejais, jeigu jurisdikcija buvo pagrįsta taisyklėmis, kurios atitiko taisykles, nurodytas II skyriuje arba kilmės valstybės narės ir valstybės narės, į kurią kreipiamasi, sudarytoje konvencijoje, galiojusioje bylos iškėlimo metu.“

2. Reglamentas Nr. 4/2009

4. Reglamento Nr. 4/2009 31, 44 ir 47 konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„(31) Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas tarpvalstybiniam išlaikymo išmokų išieškojimui, reikėtų numatyti valstybių narių paskirtų centrinių institucinių bendradarbiavimo sistemą. Šios institucijos turėtų padėti išlaikymo kreditoriams ir skolininkams pareikšti savo teises kitoje valstybėje narėje pateikdamos prašymus dėl jau priimtų sprendimų pripažinimo, vykdytinumo ir vykdymo, tokių sprendimų keitimo arba sprendimo priėmimo. Jos taip pat turėtų keistis informacija, kad nustatytų skolininkų bei kreditorių buvimo vietą ir, jei būtina, nustatytų jų pajamas bei turtą. Be to, jos turėtų tarpusavyje bendradarbiauti keisdamosi bendro pobūdžio informacija ir skatindamos savo valstybių narių kompetentingų institucijų bendradarbiavimą.

<…>

(44) Šiuo reglamentu turėtų būti iš dalies pakeistas Reglamentas (EB) Nr. 44/2001 pakeičiant to reglamento nuostatas, taikytinas išlaikymo prievolėms. Atsižvelgdamos į šio reglamento pereinamojo laikotarpio nuostatas, valstybės narės nuo šio reglamento įsigaliojimo dienos išlaikymo prievolių srityje turėtų taikyti ne Reglamento (EB) Nr. 44/2001 nuostatas, o šio reglamento nuostatas dėl jurisdikcijos, teismo sprendimų pripažinimo, vykdytinumo ir vykdymo bei teisinės pagalbos.

<…>

3 OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42.

(47) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties, 1 ir 2 straipsnius Jungtinė Karalystė nedalyvauja priimant šį reglamentą, ir jis nėra jai privalomas ar taikomas. Tačiau tai neapriboja Jungtinės Karalystės galimybės pranešti apie savo ketinimą pripažinti šį reglamentą po jo priėmimo pagal minėto protokolo 4 straipsnį.“

5. Reglamento Nr. 4/2009 2 straipsnio „Sąvokos“ 1 dalyje nustatyta:

„Šio reglamento tikslais:

1. teismo sprendimas – valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl išlaikymo prievolių, neatsižvelgiant į tai, kaip tas sprendimas įvardijamas, įskaitant teismo nutartį, įsakymą, sprendimą ar vykdomąjį raštą, taip pat teismo pareigūno sprendimas dėl proceso išlaidų sumos nustatymo. VII ir VIII skyrių [taikymo tikslais] „teismo sprendimas“ taip pat reiškia trečiojoje valstybėje priimtą sprendimą dėl išlaikymo prievolių;“

6. Reglamento Nr. 4/2009 IV skyrių „Teismo sprendimų pripažinimas, vykdytinumas ir vykdymas“ sudaro trys skirsniai. Pagal to reglamento 16 straipsnį 1 skirsnis, kurį sudaro to reglamento 17–22 straipsniai, taikomas sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuri yra saistoma 2007 m. lapkričio 23 d. Hagos protokolo dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės (toliau – Hagos protokolas), 2 skirsnis, kurį sudaro to reglamento 23–38 straipsniai, taikomas sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuri neprivalo laikytis Hagos protokolo, o 3 skirsnyje, kurį sudaro to reglamento 39–43 straipsniai, pateikiamos visiems sprendimams taikomos nuostatos.

7. Reglamento Nr. 4/2009 VII skyriuje, t. y. 49–63 straipsniuose, pateikiamos nuostatos dėl centrinių institucijų bendradarbiavimo.

8. Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnyje „Pereinamojo laikotarpio nuostatos“ nustatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas tik po jo taikymo pradžios dienos iškeltoms byloms, patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir parengtiems autentiškiems dokumentams, laikantis 2 ir 3 dalių.

2. IV skyriaus 2 ir 3 skirsniai taikomi:

a) anksčiau nei šio reglamento taikymo pradžios diena valstybėse narėse priimtiems teismo sprendimams, dėl kurių prašymas pripažinti ir paskelbti juos vykdytinais buvo pateiktas po tos dienos;

b) teismo sprendimams, priimtiems po šio reglamento taikymo pradžios dienos, procesuose, pradėtuose iki tos dienos,

tiek, kiek tokie teismo sprendimai patenka į Reglamento (EB) Nr. 44/2001 taikymo sritį pripažinimo ir vykdymo tikslais.

Šio reglamento taikymo pradžios dieną atliekamoms pripažinimo ir vykdymo procedūroms toliau taikomas [Reglamentas Nr. 44/2001].

Pirma ir antra pastraipos *mutatis mutandis* taikomos patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir valstybėse narėse parengtiems autentiškiems dokumentams

3. VII skyrius dėl centrinių institucijų bendradarbiavimo taikomas prašymams, kuriuos centrinė institucija gavo pradėjus taikyti šį reglamentą.“

9. Pagal Reglamento Nr. 4/2009 76 straipsnį, išskyrus 2 straipsnio 2 dalį, 47 straipsnio 3 dalį, 71, 72 ir 73 straipsnius, reglamentas taikomas nuo 2011 m. birželio 18 d. kartu atsižvelgiant į iki tos dienos Sąjungoje taikytiną Hagos protokolą.

3. Sprendimas 2009/451/EB

10. Pagal 2009 m. birželio 8 d. Komisijos sprendimo 2009/451/EB dėl Jungtinės Karalystės ketinimo pripažinti Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 [4] 2 straipsnį tas reglamentas Jungtinėje Karalystėje įsigaliojo 2009 m. liepos 1 d.

4. Sprendimas 2009/941/EB

11. Pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos sprendimo 2009/941/EB, kuriuo Europos bendrija sudaro [Hagos protokolą] [5], 4 straipsnį šio protokolo taisyklės Sąjungoje laikinai taikomos nuo 2011 m. birželio 18 d.

B. Jungtinės Karalystės teisė

12. *Magistrates Courts (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982) Rules (NI) 1986* (1986 m. (Šiaurės Airijos) Magistratų teismų taisyklių (1982 m. Įstatymas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse bylose) 4 taisyklės 1A dalyje nustatyta:

„Jei Magistratų teismo tarnautojas gauna prašymą pagal [Reglamento Nr. 4/2009] 26 straipsnį įregistruoti sprendimą dėl išlaikymo, priimtą šiame reglamente nurodytoje šalyje, išskyrus Jungtinę Karalystę, siekiant vykdyti, jis privalo, remdamasis [Reglamento Nr. 4/2009] 24 straipsniu ir šios taisyklės 3 bei 4 dalimis, pasirūpinti įregistruoti sprendimą savo teisme, įrašydamas pastabą registracijos žurnale ir ją pasirašydamas.“

III. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės

13. TKF ir AKF, abu Lenkijos piliečiai, 1991 m. susituokė Lenkijoje. Jie turėjo du sūnus. 1999 m. balandžio 1 d. Lenkijos teismas dėl TKF priėmė sprendimą, kuriuo išlaikymą priteisė AKF naudai. Lenkijos teismuose 2002 m. gruodžio mėn. – 2003 m. vasario mėn. buvo pradėtos papildomos išlaikymo bylos. Būtent šiose bylose, kaip apibūdino prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, 2003 m. vasario 14 d. buvo priimti „atnaujinti sprendimai dėl išlaikymo“, t. y. „šiek tiek pakeisti to paties teismo 1999 m. balandžio 1 d. priimti pradiniai sprendimai“ [6].

14. TKF ir AKF išsiskyrė 2004 m. Po dviejų metų, 2006 m. rugpjūčio mėn., TKF atvyko į Šiaurės Airiją, kur nuo to laiko tebegyvena.

4 OL L 149, 2009, p. 73.

5 OL L 331, 2009, p. 17.

6 Tačiau iš bylos medžiagos nėra visiškai aišku, ar 2002–2003 m. bylos buvo visiškai naujų bylų rinkinys, ar (kaip tai labiau tikėtina) „atnaujintas“ sprendimas dėl išlaikymo buvo priimtas remiantis 2002–2003 m. pateiktais naujais prašymais dėl ankstesnės 1999 m. iškeltos bylos. Tai galiausiai turi išsiaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

15. 2013 m. spalio 24 d. ir 2014 m. rugpjūčio 15 d. sprendimais (toliau – sprendimai įregistruoti) *Magistrates' Court for the Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey* (Magistratų teismas, Belfasto ir Niutonabio apygarda, Jungtinė Karalystė) tarnautojas įregistravo ir paskelbė vykdytinais du 2003 m. vasario 14 d. Lenkijos teismų sprendimus dėl išlaikymo. Sprendimai įregistruoti buvo priimti pagal Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnį. Juose taip pat nurodyta, kad tokiu būdu įregistruoti teismo sprendimai yra vykdytini pagal to paties reglamento IV skyriaus 2 skirsnį.

16. Sprendimus įregistruoti TKF ginčijo *High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division* (Šiaurės Airijos Aukštasis Teisingumo Teismas, Karalienės suolo skyrius) (Jungtinė Karalystė) remdamasis tuo, kad Reglamento Nr. 4/2009 4 skyriaus 2 skirsnis nebuvo taikomas, nes Lenkija nebuvo valstybė narė tuo metu, kai Lenkijos teismas priėmė nagrinėjamus sprendimus. Jis taip pat teigė, kad 23 ir 26 straipsniai nebuvo taikomi Lenkijos teismo sprendimams ir kad bet kuriuo atveju šie sprendimai nebuvo suderinami su Reglamento Nr. 4/2009 24 straipsniu, nes nebuvo įrodymų, kad TFK žinojo apie atitinkamą bylą, joje dalyvavo arba buvo joje atstovaujamas.

17. Tačiau *High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division* jo ieškinį atmetė remdamasis tuo, kad Reglamente Nr. 4/2009 nėra jokios nuostatos, pagal kurią Lenkijoje priimtiems teismo sprendimams dėl išlaikymo šis reglamentas būtų taikomas tik po to, kai Lenkija įstojo į ES. Be to, jeigu Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis nebuvo taikoma todėl, kad Lenkija yra Hagos protokolą pasirašiusi šalis, Reglamento Nr. 4/2009 VII skyrius nagrinėjamoms byloms buvo taikomas pagal 75 straipsnio 3 dalį. Todėl *High Court of Justice in Northern Ireland, Queen's Bench Division* nusprendė, kad Lenkijos teismo sprendimai buvo tinkamai įregistruoti ir įvykdyti pagal tą skyrių. Paskui TFK apskundė tą sprendimą *Court of Appeal in Northern Ireland* (toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas).

18. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme nagrinėjamas klausimas buvo susijęs su tinkamu Reglamento Nr. 4/2009 taikymu laiko atžvilgiu siekiant įregistruoti sprendimus dėl išlaikymo ir paskelbti juos vykdytinais ir su 75 straipsnio 2 dalies taikymu Hagos protokolą pasirašiusiose šalyse priimtiems sprendimams. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Reglamento Nr. 4/2009 taikymo sprendimams dėl išlaikymo, kurie Lenkijoje buvo priimti iki jos įstojimo į ES, taip pat dėl to, ar *Magistrates' Court for Petty Sessions District of Belfast and Newtownabbey* turėjo jurisdikciją įregistruoti atitinkamus sprendimus pagal kurią nors Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio dalį.

IV. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

19. Būtent šiomis aplinkybėmis 2019 m. rugsėjo 2 d. sprendimu (jį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. spalio 2 d.) *Court of Appeal in Northern Ireland* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1) Ar [Reglamento Nr. 4/2009] 75 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma tik „sprendimams“, priimtiems valstybėse, kurios šių sprendimų priėmimo metu buvo ES valstybės narės?

2) Atsižvelgiant į tai, kad Lenkija dabar yra Europos Sąjungos valstybė narė, privalanti laikytis Hagos protokolo, ar sprendimai dėl išlaikymo, kuriuos Lenkijos teismas priėmė 1999 m. ir 2003 m., t. y. iki Lenkijai įstojant į Europos Sąjungą, gali būti registruojami ir vykdomi kitoje ES valstybėje narėje pagal kurią nors [Reglamento Nr. 4/2009] nuostatą, visų pirma pagal:

   a) [Reglamento Nr. 4/2009] 75 straipsnio 3 dalį ir 56 straipsnį,

   b) [Reglamento Nr. 4/2009] 75 straipsnio 2 dalį ir IV skyriaus 2 skirsnį,

c) [Reglamento Nr. 4/2009] 75 straipsnio 2 dalies a punktą ir IV skyriaus 3 skirsnį,

d) bet kuriuos kitus [Reglamento Nr. 4/2009] straipsnius?“

20. TKF ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Be to, TKF, *Department of Justice for Northern Ireland*, Lenkijos vyriausybė ir Europos Komisija 2020 m. spalio 14 d. surengtame žodiniame bylos nagrinėjimo posėdyje pateikė argumentus žodžiu.

21. Kaip pažymėta žodiniame bylos nagrinėjimo posėdyje, tenka apgailestauti, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą bus paskutinis, kurį pateikė Šiaurės Airija ir kurį Teisingumo Teismas turi galimybę nagrinėti tiesiogiai. Iš tiesų, Jungtinė Karalystė iš Europos Sąjungos išstojo 2020 m. sausio 31 d. vidurnaktį (Vidurio Europos laiku). Vis dėlto galima atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Susitarimo dėl Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Europos Sąjungos ir Europos atominės energijos bendrijos[7] 86 straipsnio 2 dalį ir 89 straipsnio 1 dalį Teisingumo Teismo sprendimas toliau bus visiškai privalomas Jungtinei Karalystei ir Jungtinėje Karalystėje (įskaitant Šiaurės Airiją), nepaisant to, kurią dieną Teisingumo Teismas paskelbs sprendimą.

V. Analizė

A. Pirmasis klausimas

22. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Reglamento Nr. 4/2009 taikymo srities laiko atžvilgiu išimtis, nustatyta Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalyje, turi būti aiškinama kaip taikoma tik „sprendimams“, kuriuos priėmė valstybių, kurios tų sprendimų priėmimo metu jau buvo ES valstybės narės, nacionaliniai teismai.

23. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją aiškinant ES teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus[8].

24. Taikant šiuos principus dabartinėje byloje pirmiausia galima pažymėti, kad, remiantis Reglamento Nr. 4/2009 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte pateikta apibrėžtimi, „teismo sprendimas“ – tai sprendimas, kurį bylose dėl išlaikymo prievolių priėmė *valstybės narės* teismas. Todėl pirmiausia Reglamento Nr. 4/2009 taikymas grindžiamas prielaida, kad teismo sprendimą būtinai turėjo priimti valstybės narės teismas. Lenkija, žinoma, nebuvo valstybė narė iki 2004 m. gegužės mėn.

25. Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnis yra pereinamojo laikotarpio nuostata, kuria siekiama spręsti iki to reglamento įsigaliojimo priimtų sprendimų statusą. Žinoma, būtina priminti, kad, kaip aiškiai nurodyta to reglamento 44 konstatuojamojoje dalyje, Reglamentas Nr. 4/2009 iš esmės pakeičia bendrąsias nuostatas, susijusias su jurisdikcija ir sprendimų dėl išlaikymo vykdymu, kurios anksčiau buvo nustatytos Reglamente Nr. 44/2001. Kitaip tariant, bylose, susijusiose su jurisdikcija, taikytina teise ir teismo sprendimų konkrečioje išlaikymo prievolių srityje pripažinimu ir vykdymu, Reglamentas Nr. 4/2009 yra *lex specialis*[9].

26. Abiejų reglamentų nuostatų tęstinumas iš esmės yra išlaikomas, todėl iš tiesų buvo galima tikėtis, kad Reglamente Nr. 4/2009 bus numatyta nuostata dėl sprendimų išlaikymo bylose, kurie valstybėse narėse buvo priimti iki pastarojo reglamento taikymo pradžios dienos 2011 m. birželio 18 d.[10] Tai, kaip dabar įsitikinsime, atsispindi Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnyje įtvirtintose pereinamojo

7 OL L 29, 2020, p. 7.

8 Šiuo atžvilgiu žr. 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *L*, C-656/13, EU:C:2014:2364, 38 punktą.

9 Šiuo atžvilgiu žr. 2020 m. birželio 4 d. Sprendimo *FX (prieštaravimas išlaikymo reikalavimo vykdymui)*, C-41/19, EU:C:2020:425, 33 punktą.

10 Kaip nustatyta Reglamento Nr. 4/2009 76 straipsnyje.

laikotarpio nuostatose. Vis dėlto vis dar neatsakyta į esminį klausimą, ar šios nuostatos gali būti aiškinamos kaip apimančios sprendimus, kuriuos nacionaliniai teismai priėmė iki jų valstybėms tampant Sąjungos narėmis, ir kaip jiems taikomos. Būtent dabar pereisiu prie šio pagrindinio klausimo.

27. 75 straipsnio 1 dalyje pirmiausia numatyta, kad reglamentas taikomas tik po jo taikymo pradžios dienos iškeltoms byloms, patvirtintiems ar sudarytiems teisminiams susitarimams ir parengtiems autentiškiems dokumentams, laikantis to straipsnio 2 ir 3 dalių. 75 straipsnio 3 dalyje nustatytos pereinamojo laikotarpio taisyklės, susijusios su centrinių institucijų bendradarbiavimu, ir jos nėra svarbios nagrinėjant pirmąjį klausimą, tačiau siūlau išnagrinėti šios sąlygos galimą poveikį nagrinėjant antrąjį klausimą.

28. Tačiau svarbiausios nuostatos yra Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis ir ypač 75 straipsnio 2 dalies a punktas ir juose aptariamos dvi šiek tiek skirtingos situacijos. Pirma, Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkte nustatyta, kad 2 skirsnis (kurį sudaro to reglamento 23–38 straipsniai ir kuris taikomas sprendimams, priimtiems valstybėje narėje, kuri neprivalo laikytis Hagos protokolo) ir 3 skirsnis (kurį sudaro to reglamento 39–43 straipsniai ir kuriame įtvirtintos visiems sprendimams bendros nuostatos) taikomi „anksčiau nei šio reglamento taikymo pradžios diena *valstybėse narėse* priimtiems teismo sprendimams, dėl kurių prašymas pripažinti ir paskelbti juos vykdytinais buvo pateiktas po tos dienos“ [11].

29. Žodžiai, kuriuos savo nuožiūra nusprendžiau išskirti, t. y. „valstybėse narėse“, žinoma, turi būti siejami su pačia „teismo sprendimo“ apibrėžtimi, pateikta Reglamento Nr. 4/2009 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte. Visa tai yra aiškūs tekstiniai įrodymai, iš kurių matyti, kad nagrinėjamas nacionalinio teismo sprendimas turėjo būti priimtas tuo metu, kai pati valstybė taip pat buvo Sąjungos valstybė narė. To, žinoma, negalima pasakyti apie Lenkiją iki 2004 m. gegužės mėn.

30. Antra, Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies a punkte ir 75 straipsnio 2 dalies b punkte nustatyta, kad 2 ir 3 skirsniai taikomi sprendimams, priimtiems iki šio reglamento taikymo pradžios dienos arba po šios dienos, tačiau procesuose, pradėtuose iki tos dienos *tiek, kiek tokie teismo sprendimai patenka į Reglamento (EB) Nr. 44/2001 taikymo sritį pripažinimo ir vykdymo tikslais*. Todėl iš šios nuostatos aiškiai matyti, kad atitinkamai 75 straipsnio 2 dalies a punkto ir 75 straipsnio 2 dalies b punkto pereinamojo laikotarpio nuostatos gali būti naudingos tik tiems sprendimams, kurie patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

31. Vadinasi, būtina išnagrinėti Reglamento Nr. 44/2001 66 straipsnį, kuriame aptariama to reglamento taikymo sritis laiko atžvilgiu.

32. Šiuo atžvilgiu, kaip Lenkijos vyriausybė nurodė savo žodiniuose pareiškimuose, pateiktuose 2020 m. spalio 14 d. surengtame posėdyje, Reglamento Nr. 44/2001 66 straipsnio 2 dalies a punkte iš tiesų numatyta, kad teismo sprendimai, priimti po šio reglamento įsigaliojimo dienos, turi būti pripažįstami ir vykdomi pagal šio reglamento III skyrių, „jeigu bylos kilmės valstybėje narėje buvo iškeltos po [Briuselio konvencijos] arba Lugano konvencijos įsigaliojimo kilmės valstybėje narėje ir valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi“.

33. Tačiau, kaip Teisingumo Teismas ypač aiškiai nusprendė 2012 m. birželio 21 d. Sprendime *Wolf Naturprodukte* (C-514/10, EU:C:2012:367, 34 punktas), tam, kad konkretus reglamentas būtų taikomas teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo tikslais, būtina, kad *teismo sprendimo paskelbimo momentu* Reglamentas Nr. 44/2001 būtų galiojęs *ir* kilmės valstybėje narėje, *ir* valstybėje narėje, kurioje nagrinėjamas prašymas pripažinti ir įvykdyti teismo sprendimą.

11 Išskirta mano.

34. Kitaip tariant, tiek, kiek tai susiję su šia byla, pirmiausia būtina pažymėti, kad bylos buvo iškeltos tuo metu, kai Lugano konvencija Lenkijai nebuvo taikoma, nes sprendimas dėl išlaikymo buvo priimtas 1999 m. balandžio 1 d.[12] Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo nustatyti, ar prašymai, kuriais siekiama atnaujinti šį pradinį sprendimą, iš tiesų buvo pateikti tose pačiose bylose, kaip tai matyti iš sąvokos „atnaujintas“, faktinė aplinkybė, kad Lugano konvencija Lenkijoje tapo taikytina tuo metu, kai šie prašymai buvo pateikti, bet kuriuo atveju nebūtų reikšminga, nes paskutiniai sprendimai buvo priimti 2003 m. vasario 14 d., t. y. tuo metu, kai Lenkija dar nebuvo Europos Sąjungos narė.

35. Remiantis šiuo Reglamento Nr. 44/2001 pereinamojo laikotarpio nuostatų aiškinimu, galima daryti išvadą, kad bet kuriuo atveju, jeigu aptariamus sprendimus priėmė valstybės, kuri tuo metu dar nebuvo Europos Sąjungos narė, teismas, tie sprendimai nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, nes jis jiems dar nebuvo taikomas, todėl jiems taip pat nebuvo taikomos Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies pereinamojo laikotarpio nuostatos.

36. Trečia, nors atidžiai skaitant Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalį galima daryti vienareikšmišką išvadą, kad sprendimai, kuriuos būtų galima apibūdinti kaip teismo sprendimus, priimtus iki įstojimo, nepatenka į šių pripažinimą ir vykdymą reglamentuojančių nuostatų taikymo sritį, šią išvadą bet kuriuo atveju galima pabrėžti ir patvirtinti atliekant bet kokį tikslinį arba teleologinį Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies aiškinimą. Iš tiesų, iš Reglamento Nr. 4/2009 44 konstatuojamosios dalies matyti, kad 75 straipsnyje nustatytų pereinamojo laikotarpio nuostatų paskirtis yra užtikrinti perėjimą nuo bendrųjų taisyklių, numatytų Reglamento Nr. 44/2001, prie konkrečių išlaikymo prievoles reglamentuojančių taisyklių, nustatytų Reglamente Nr. 4/2009, taip sudarant sąlygas pripažinti ir vykdyti teismo sprendimus, kurie buvo priimti pagal pirmąjį reglamentą. Kadangi valstybėse, kurios atitinkamu metu nebuvo Sąjungos narės, priimti sprendimai nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, nėra jokios priežasties minėtas pereinamojo laikotarpio nuostatas taikyti ir šiems sprendimams.

37. Teisingumo Teismas dėl visos Briuselio konvencijos ir reglamentuose nustatytos tvarkos ne kartą pabrėžė, kad pripažinimo ir vykdymo sistema grindžiama tarpusavio pasitikėjimu, ypač įsitikinimu, kad visų valstybių narių teismai sąžiningai taikys (prireikus savo iniciatyva) Briuselio konvencijoje ir po jos priimtuose reglamentuose nustatytas jurisdikcijos ir procesinių apsaugos priemonių taisykles, todėl teismo sprendimų, priimtų iki įstojimo, pripažinimas priklauso nuo to, ar sprendimą priimantis teismas jurisdikciją prisiėmė pats, remdamasis jurisdikcijos taisyklėmis, kurios derėjo su atitinkamoje Konvencijoje ar reglamente nustatytomis taisyklėmis[13].

38. Vadinasi, supaprastintų pripažinimo ir vykdymo taisyklių, kuriomis apsaugomas ieškovas, visų pirma sudarant sąlygas, kad jo naudai kilmės valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas bus greitai, užtikrintai ir veiksmingai įvykdytas, taikymas yra pagrįstas tik tiek, kiek tas teismo sprendimas, kuris turi būti pripažintas ir vykdomas, buvo priimtas pagal jurisdikcijos taisykles, kuriomis galima apsaugoti ieškovo interesus. Tačiau mažai tikėtina, kad tokia apsauga bus garantuojama tais atvejais, kai sprendimas buvo priimtas valstybėje, kurioje Reglamentas Nr. 44/2001 nebuvo taikomas tuo metu, kai buvo iškelta byla, kurioje buvo priimtas sprendimas, ypač dėl to, kad teismas tuo metu visiškai nebuvo įpareigotas užtikrinti, kad taisyklės, kuriomis reglamentuojama pati teismo jurisdikcija, būtų pagrįstos to reglamento 3 straipsnyje ir II skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytomis jurisdikcijos taisyklėmis.

39. Tai Teisingumo Teismas visai neseniai nurodė 2012 m. birželio 21 d. Sprendime *Wolf Naturprodukte* (C-514/10, EU:C:2012:367), kuriame jis nusprendė, kad 2003 m. Austrijoje priimtas teismo sprendimas negalėjo 2007 m. būti vykdomas Čekijoje pagal Reglamento Nr. 44/2001 nuostatas, nes tas reglamentas Čekijoje negaliojo teismo sprendimo priėmimo Austrijos teismuose dieną[14].

12 Lugano konvencija Lenkijoje įsigaliojo 2000 m. vasario 1 d.

13 Žr., pavyzdžiui, 1997 m. spalio 9 d. Sprendimo *von Horn*, C-163/95, EU:C:1997:472, 18–20 punktus.

14 Žr. šios išvados 28–30 punktus.

40. Todėl, atsižvelgdamas į šias aplinkybes, manau, kad Reglamento Nr. 4/2009 taikymo srities laiko atžvilgiu išimtis, nustatyta to reglamento 75 straipsnio 2 dalyje, turi būti aiškinama kaip taikoma tik „sprendimams“, kuriuos priėmė valstybių, kurios tų sprendimų priėmimo metu jau buvo ES valstybės narės, teismas.

41. Šis aiškinimas dera su Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio formuluote, kontekstu ir tikslu. Be to, jis taip pat atitinka griežto išimčių aiškinimo nepaneigiant bendrųjų taisyklų principą [15].

B. Antrasis klausimas

42. Užduodamas antrąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar kitoje valstybėje narėje, remiantis bet kuria Reglamento Nr. 4/2009 nuostata, įmanoma pripažinti ir vykdyti sprendimą, kurį priėmė valstybės teismas iki jai įstojant į Sąjungą.

43. Iš pradžių būtų galima priminti, kad pagal Reglamento Nr. 4/2009 76 straipsnį šis reglamentas įsigalioja nuo 2011 m. birželio 18 d., išskyrus 2 straipsnio 2 dalyje, 47 straipsnio 3 dalyje, 71, 72 ir 73 straipsniuose nustatytas išimtis. Be to, vieninteles šios taisyklės išimtis Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai reglamentuoja Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 ir 3 dalyse. Šiomis aplinkybėmis man atrodo, kad tai yra vienintelės svarbios nuostatos atsakant į antrąjį prejudicinį klausimą.

44. Vis dėlto, atsižvelgdamas į savo atsakymą į pirmąjį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą, darau išvadą, kad Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalis negali būti taikoma sprendimams, priimtiems valstybėse, kurios tų sprendimų priėmimo metu dar nebuvo ES narės. Jeigu šis Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalies aiškinimas yra teisingas, kai kuriais atžvilgiais būtų neįtikima manyti, kad papildomos Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 3 dalies nuostatos turėtų netiesioginį poveikį, palengvinantį sprendimo, valstybės teismo priimto iki jai įstojant į Sąjungą, pripažinimą ir vykdymą. Darau išvadą, kad šios nuostatos negalima aiškinti ir taip. Šio nuomonės laikausi dėl toliau išvardytų priežasčių.

45. Pirma, remiantis Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 3 dalies formuluote, darytina išvada, kad to reglamento VII skyriaus nuostatos, susijusios su centrinių institucijų bendradarbiavimu, taikomos prašymams ir pareiškimams, kuriuos centrinė institucija gavo nuo Reglamento Nr. 4/2009 taikymo pradžios dienos, netaikant jokių kitų apribojimų. Tačiau pagal Reglamento Nr. 4/2009 2 straipsnio 1 dalies 1 punkte pateiktą apibrėžtį sąvoka „teismo sprendimas“ taip pat apima sprendimus bylose dėl išlaikymo prievolių, kurie buvo *priimti trečiojoje valstybėje* pagal to VII skyriaus nuostatas.

46. Vis dėlto, atsižvelgiant į šias nuostatas, iš tikrųjų nebūtų galima daryti išvados, kad trečiojoje valstybėje iki jos įstojimo į Sąjungą dienos priimtas sprendimas yra pripažįstamas ir vykdomas valstybėje narėje pasinaudojant Reglamento Nr. 4/2009 supaprastintomis taisyklėmis vien dėl to, kad kreditorius gali kreiptis į centrinę instituciją.

47. Tai, visų pirma, pažeistų ieškovų ir atsakovų padėties pusiausvyrą, kuria grindžiamas griežtas Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalyje nustatytos išimties aiškinimas [16]. Antra, taip būtų diskriminuojami kreditoriai, kurie nusprendė kreiptis į centrines institucijas, ir kreditoriai, kurie veikia vieni, nepaisant to, kad Teisingumo Teismas aiškiai pripažino, kad asmuo turi *teisę* pateikti prašymą centrinėms institucijoms, prašydamas suteikti pagalbą pagal Reglamento Nr. 4/2009 VII skyriaus nuostatas, tačiau *neturi tokios pareigos* [17]. Todėl vargu, ar būtų galima teigti, kad iki įstojimo priimtas

15 Šiuo atžvilgiu žr. 2015 m. vasario 26 d. Sprendimo *Wucher Helicopter ir euro-Aviation Versicherung*, C-6/14, EU:C:2015:122, 24 punktą. Taip pat žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Komisija / Austrija (civiliniai inžinieriai, patentų agentai ir veterinarijos chirurgai)*, C-209/18, EU:C:2019:632, 35 punktą.

16 Žr. šios išvados 38 punktą.

17 Šiuo atžvilgiu žr. 2017 m. vasario 9 d. Sprendimo *S.*, C-283/16, EU:C:2017:104, 40 punktą.

sprendimas gali būti pripažintas ir vykdomas priklausomai nuo to, ar sprendime dėl išlaikymo nurodytas kreditorius iš tikrųjų pasinaudojo VII skyriuje numatytomis galimybėmis. Be to, kaip per posėdį pažymėjo TKF atstovas, nėra jokių aplinkybių, kuriomis remiantis būtų galima teigti, kad šiose VII skyriaus nuostatose yra kokių nors aspektų, kuriais buvo siekiama suteikti jurisdikciją, – visiškai kitaip nei IV skyriaus nuostatų atveju.

48. Kad nebūtų nukrypstama nuo Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 3 dalies prasmės, reikėtų aiškiai nurodyti, kad siūlomas griežtas aiškinimas netaikomas Reglamento Nr. 4/2009 51 ir 56 straipsniuose nurodytiems prašymams, kurie nėra tiesiogiai susiję su valstybės teismo iki jos įstojimo priimtų sprendimų pripažinimu ir vykdymu. Visai įmanoma, kad, pavyzdžiui, toks kreditorius prašytų centrinės institucijos pagalbos surandant skolininką [18] arba palengvinant atitinkamos informacijos, susijusios su jo pajamomis ir, kai tinkama, kitomis finansinėmis aplinkybėmis, paiešką [19], arba net priimant sprendimą tuo atveju, kai neįmanoma pripažinti ir paskelbti vykdytinu sprendimo, priimto kitoje valstybėje nei valstybė narė, kurioje pateiktas prašymas [20].

49. Todėl, atsižvelgdamas į pirmiau išvardytas aplinkybes, laikausi nuomonės, kad, remiantis Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsniu arba bet kuria kita to reglamento nuostata, valstybės teismo sprendimo, priimto iki jos įstojimo į Sąjungą, neįmanoma pripažinti ir vykdyti pagal Reglamente Nr. 4/2009 nustatytas taisykles. Vadinasi, darytina išvada, kad Lenkijos teismų sprendimai, priimti iki Lenkijos įstojimo į Europos Sąjungą, negali būti pripažįstami ir vykdomi remiantis šiuo pagrindu.

VI. Išvada

50. Todėl, atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Court of Appeal in Northern Ireland* (Jungtinė Karalystė) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje taikymo srities laiko atžvilgiu išimtis, nustatyta Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsnio 2 dalyje, turi būti aiškinama kaip taikoma tik sprendimams, kuriuos priėmė valstybių, kurios tų sprendimų priėmimo metu jau buvo ES narės, teismas.

2. Remiantis Reglamento Nr. 4/2009 75 straipsniu arba bet kuria kita to reglamento nuostata, valstybės teismo sprendimo, priimto iki jos įstojimo į Sąjungą, neįmanoma pripažinti ir vykdyti pagal Reglamente Nr. 4/2009 nustatytas taisykles.

18 Reglamento Nr. 4/2009 51 straipsnio 2 dalies b punktas.

19 Reglamento Nr. 4/2009 51 straipsnio 2 dalies c punktas.

20 Reglamento Nr. 4/2009 56 straipsnio 1 dalies d punktas.